

Finanční analytický úřad

✉: pošt. přihrádka 675, Jindřišská 14, 111 21 Praha 1, dat. schránka: egi8zyh
☎: +420 257 044 501; fax: +420 257 044 502

Č. j.: FAU-85651/2023/03
Právní stav ke dni: 17. srpna 2023

METODICKÝ POKYN č. 8
Finančního analytického úřadu
ze dne 17. srpna 2023 určený povinným osobám podle § 2 zákona č. 253/2008 Sb.¹

KOPIROVÁNÍ PRŮKAZŮ TOTOŽNOSTI PRO ÚČELY AML ZÁKONA

Obsah

Část první – Úvodní ustanovení	2
I. Účel a struktura tohoto metodického pokynu.....	2
II. Ustanovení AML zákona, která upravují problematiku kopírování průkazů totožnosti	3
III. Význam pojmů	3
Část druhá – Kopírování průkazů totožnosti klienta povinnou osobou.....	3
I. Definice pojmu průkaz totožnosti	3
II. Běžná identifikace klienta a kontrola klienta	4
1. Oprávnění ke kopírování průkazů totožnosti a pořizování výpisů z nich	4
2. Limity oprávnění ke kopírování průkazů totožnosti a pořizování výpisů z nich	5
3. Vztah pořizování listinných kopií a skenování	10
Část třetí – Závěrečná ustanovení	11

¹ Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „AML zákon“).

Část první – Úvodní ustanovení

I. Účel a struktura tohoto metodického pokynu

K účinnému boji proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (*anti-money laundering* a *counter-terrorism financing*, dále jen „AML/CFT“) je třeba uchovávat stopy po přesunech majetku, včetně záznamů o tom, od koho a ke komu se majetek přesouvá. K tomu slouží zejména opatření identifikace klienta podle AML zákona.

Účelem tohoto metodického pokynu Finančního analytického úřadu (dále jen „FAÚ“) je usnadnit povinným osobám používání ustanovení AML zákona v oblasti identifikace klienta za jeho fyzické přítomnosti a s tím související kopírování průkazů totožnosti, a také odstranit obtíže ohledně výkladu, jež v praxi vznikají.

K pořizování kopií průkazů totožnosti klientů při jejich identifikaci tváří v tvář² by nemělo docházet plošně, nýbrž pouze na základě posouzení rizik praní špinavých peněz a financování terorismu (dále také „rizika ML/TF“) a posouzení vlivu na ochranu osobních údajů podle čl. 35 GDPR³.

V případě, že povinná osoba provádí identifikaci klienta na dálku (§ 11 odst. 7 AML zákona) nebo zprostředkovaně (§ 10 AML zákona), tzn. nikoliv tváří v tvář, pak bez ohledu na výši rizika ML/TF musí dojít ke splnění zákonné povinnosti, a to mít k dispozici kopii průkazu totožnosti klienta. Pro účely provedení identifikace na dálku má klient v souladu s § 11 odst. 7 písm. a) bodem 1 AML zákona povinnost zaslat povinné osobě kopie příslušných částí průkazu totožnosti a pro účely zprostředkované identifikace je v souladu s § 10 odst. 3 AML zákona povinností notáře nebo kontaktního místa veřejné správy přiložit k listině o identifikaci kopie příslušných částí dokladu identifikovaného. Kvalitu kopie průkazu totožnosti stanovuje § 10 odst. 4 AML zákona, který ukládá pořídit kopii takovým způsobem, aby příslušné údaje byly čitelné a byla zajištěna možnost jejich uchování po dobu stanovenou v § 16 AML zákona, a musí obsahovat i kopii vyobrazení identifikované fyzické osoby v průkazu totožnosti v takové kvalitě, aby umožňovala ověření shody podoby. S ohledem na jednoznačnost těchto ustanovení se metodický pokyn dále zaměřuje výhradně na problematiku identifikace klienta tváří v tvář dle § 8 AML zákona.

Úřad pro ochranu osobních údajů poskytl připomínky na základě dostupné interpretace GDPR v oblasti AML v rámci spolupráce mezi státními orgány, aby tak na základě svých obecných poznatků napomohl vytvoření věcně správné metodiky.

² K tomu vizte § 8 AML zákona.

³ Nezbytnost provést hodnocení byla doplněna na výslovný požadavek ÚOOÚ. Podrobnosti k posouzení vlivu na ochranu osobních údajů podle čl. 35 GDPR jsou dostupné zde: <https://www.uouu.cz/posouzeni-vlivu-na-ochranu-osobnich-udaju/ds-6413>.

II. Ustanovení AML zákona, která upravují problematiku kopírování průkazů totožnosti

AML zákon upravuje kopírování průkazů totožnosti v následujících ustanoveních:

- § 4 odst. 6,
- § 8 odst. 10 věta druhá,
- § 8 odst. 11 věta třetí,
- § 9 odst. 8,
- § 10 odst. 4,
- § 16 odst. 1 písm. b) a d),
- § 17.

III. Význam pojmů

Pro lepší pochopení a výklad problematiky je vhodné upřesnit význam některých pojmů, se kterými tento metodický pokyn pracuje:

- **AML/CFT** – anglická zkratka pro „anti-money laundering / countering the financing of terrorism“, tj. boj proti praní špinavých peněz (neboli legalizaci výnosů z trestné činnosti) a financování terorismu
- **AML zákon** - zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů
- **GDPR** – Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů)
- **Klient** – pojem klient je pro účely tohoto metodického pokynu používán také ve smyslu osoby jednající za klienta.
- **Riziko ML/TF** – představuje riziko praní špinavých peněz nebo financování terorismu, z anglické zkratky pro „money laundering / terrorism financing“

Část druhá – Kopírování průkazů totožnosti klienta povinnou osobou

I. Definice pojmu průkaz totožnosti

Průkazem totožnosti se pro účely AML zákona rozumí jakýkoli doklad vydaný orgánem veřejné správy, v němž je uvedeno jméno a příjmení, datum narození a z něhož je patrná podoba, popřípadě i jiný údaj umožňující identifikovat osobu, která doklad předkládá, jako jeho oprávněného držitele (§ 4 odst. 6 AML zákona).

Pro účely AML zákona je **průkazem totožnosti** doklad, který současně splňuje přinejmenším **všechny následující podmínky**:

1. vydal ho orgán veřejné správy některého státu,
2. je v něm uvedeno alespoň jméno a příjmení a datum narození toho, komu byl vydán,
3. je z něho patrná podoba toho, komu byl vydán.

V České republice je jím např. občanský průkaz, cestovní pas či řidičský průkaz.

II. Běžná identifikace klienta a kontrola klienta

1. Oprávnění ke kopírování průkazů totožnosti a pořizování výpisů z nich

Povinná osoba musí za podmínek stanovených AML zákonem provést identifikaci a kontrolu⁴ svého klienta. Ustanovení § 7 AML zákona ukládá povinné osobě za stanovených okolností povinnost provést identifikaci jejího klienta a identifikaci osoby jednající za klienta. Provádí-li povinná osoba identifikaci klienta⁵, musí jí klient poskytnout informace, které jsou k provedení identifikace nezbytné, včetně předložení příslušných dokladů totožnosti (§ 8 odst. 11 věta první AML zákona).

Průkaz totožnosti je k provedení identifikace nezbytný, neboť podle § 8 odst. 2 AML zákona se z něho při identifikaci zaznamenávají a ověřují identifikační údaje klienta, který je fyzickou osobou, respektive údaje fyzické osoby zastupující klienta (včetně fyzické osoby jednající jménem klienta, který je právnickou osobou nebo svěřenským fondem). Dále se zaznamenávají údaje o samotném průkazu totožnosti a ověřuje se shoda podoby fyzické osoby s vyobrazením v průkazu totožnosti.

Ustanovení § 8 odst. 11 věty třetí AML zákona stanoví, že: **„Povinná osoba může pro účely tohoto zákona pořizovat kopie nebo výpisy z předložených dokladů [podle § 8 odst. 11 věty první] a zpracovávat takto získané informace k naplnění účelu tohoto zákona, a to bez souhlasu klienta.“** Jak je uvedeno výše, mezi takovéto doklady patří také průkazy totožnosti.

Povinné osoby **mohou** na základě § 8 odst. 11 AML zákona **pořizovat kopie nebo výpisy z předložených dokladů a zpracovávat takto získané informace pouze pro účely AML zákona**, a to bez souhlasu klienta. Rozsah identifikačních údajů, které musí povinná osoba získat, stanovuje § 5 odst. 1 písm. a) AML zákona. Nad rámec toho je oprávněna získat další údaje k identifikaci v souladu s § 5 odst. 2 AML zákona. Postup povinné osoby musí být v souladu s vnitrostátním právem a oprávněný a přiměřený podle GDPR.

Úprava, popsaná v předchozích třech odstavcích, se nevztahuje pouze na provádění identifikace klienta, nýbrž obdobně také na provádění jeho kontroly (srov. § 9 odst. 7 a 8 AML zákona).⁶ Povinnost provést za stanovených okolností kontrolu klienta ukládá povinné osobě § 9 odst. 1 AML zákona.

Výše citovaná **ustanovení AML zákona tudíž opravňují povinné osoby, aby při provádění identifikace a kontroly klienta kopírovaly průkazy totožnosti nebo pořizovaly výpisy z nich a aby zpracovávaly takto získané informace.** Toto oprávnění má nicméně tři limity:

1. obecná pravidla ochrany osobních údajů,
2. obecná pravidla ochrany průkazů totožnosti,
3. omezení rozsahu kopírovaných částí průkazu totožnosti.

⁴ K tomu vizte zejména § 7, 8, 9 a 9a AML zákona.

⁵ **Pojem klient** je pro účely tohoto metodického pokynu následně používán i ve smyslu **osoby jednající za klienta**.

⁶ Na rozdíl od citovaného ustanovení o identifikaci (§ 8 odst. 11 věta třetí) není v ustanovení o kontrole klienta (§ 9 odst. 8) výslovně uvedeno, že povinná osoba může pořizovat kopie nebo výpisy bez souhlasu klienta. Oprávnění činit to i při kontrole klienta za stejných podmínek jako při identifikaci ovšem lze dovodit pomocí argumentace účelem AML zákona, která je uvedena níže.

2. Limity oprávnění ke kopírování průkazů totožnosti a pořizování výpisů z nich

2.1. Použijí se pravidla pro zpracování osobních údajů?

Kopírování průkazů totožnosti či pořizování výpisů z nich, včetně následného zpracování takto získaných informací, je zpracováním osobních údajů ve smyslu čl. 4 bodu 2 GDPR. Povinná osoba se proto **musí řídit pravidly, která stanoví právní předpisy upravující ochranu osobních údajů**, a to zejména GDPR⁷.

Aby bylo zpracování osobních údajů zákonné, musí být naplněn některý z právních titulů pro zpracování uvedených v čl. 6 odst. 1 GDPR. Nabízí se tedy otázka: **Který právní titul má povinná osoba použít při kopírování průkazů totožnosti pro účely identifikace klienta tváří v tvář dle AML zákona?**

Východiskem k zodpovězení této otázky je skutečnost, že ke kopírování průkazů totožnosti má povinná osoba ze zákona oprávnění, ale není povinné. Ustanovení § 8 odst. 11 věty třetí (identifikace klienta) i § 9 odst. 8 AML zákona (kontrola klienta) **ponechávají na povinné osobě, zda bude pořizovat kopie průkazů totožnosti, či nikoli.**

Pro jaký typ klientů nebo kategorií nabízených produktů a služeb zvolí povinná osoba příslušný postup, by si měla určit **na základě hodnocení rizik ML/TF**, která mohou nastat v rámci její činnosti (§ 21a AML zákona)⁸. Povinná osoba musí být v souladu s čl. 5 odst. 2 GDPR schopna naplnění podmínek pro takové kopírování průkazu totožnosti (zejména naplnění dostatečné míry ML/TF rizikovosti) prokázat⁹.

Je-li typová rizikovost případu tak velká, že **průkaz totožnosti má být okopírován**, je právním titulem pro zpracování osobních údajů splnění úkolu prováděného ve veřejném zájmu [čl. 6 odst. 1 písm. e) GDPR].

Také by mělo dojít k posouzení vlivu na ochranu osobních údajů podle čl. 35 GDPR, přičemž takové posouzení stačí jedno pro soubor podobných operací zpracování, které představují podobné riziko.¹⁰

Obecně platí, že **čím je případ rizikovější, tím přísnější AML opatření jsou přijímána a tím spíše by tedy povinná osoba měla zvolit kopírování průkazu totožnosti** při současném zajištění ochrany osobních údajů. Všeobjímavější vodítka povinným osobám nelze poskytnout, protože stěžejní je individuální situace každé konkrétní povinné osoby. Na základě praxe a výsledků národního hodnocení rizik byly v rámci tohoto metodického pokynu FAÚ vybrány situace, kdy je rizikovost natolik vysoká, že by mělo dojít ke kopírování průkazu totožnosti [příklady jsou uvedeny níže pod písmenem a)], a naopak případy, kdy dostatečné rizikovosti není dosaženo.

⁷ Informace k GDPR naleznete na [internetových stránkách Úřadu pro ochranu osobních údajů](#).

⁸ Tam, kde se v tomto metodickém pokynu hovoří o riziku, rizikovosti, hodnocení rizik apod., se má na mysli riziko legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

⁹ Jde o tzv. zásadu odpovědnosti.

¹⁰ Není tedy nutné provádět posouzení zvlášť pro každého jednotlivého klienta, ale postačí, pokud je provedeno např. pro určitý produkt nebo pro určitý druh klientů.

Hodnocení rizik musí být komplexní, odrážet situaci dané povinné osoby a dynamicky reagovat na nová nebo doposud nezjištěná rizika. Povinná osoba by měla posuzovat nejen rizikovost jednotlivých typů klientů, ale taktéž produktů a služeb, které nabízí, a distribučních kanálů, které k tomu využívá. Při posuzování rizik musí povinná osoba rovněž zohlednit výsledky hodnocení rizik na úrovni České republiky, výsledky hodnocení rizik na úrovni Evropské unie, rizikové faktory uvedené v příloze č. 2 AML zákona a případně hodnocení rizik provedené příslušnou profesní komorou¹¹ (§ 21a odst. 1 věta druhá AML zákona).

Hodnocení rizik ML/TF musí povinná osoba promítnout ve svém systému vnitřních zásad (§ 21 AML zákona), což jsou strategie a postupy uplatňované a zavedené povinnou osobou ke zmírňování a účinnému řízení těchto rizik.

V konkrétním případě mohou pro povinnou osobu nastat dvě možnosti:

a) *Typová rizikovost případu je tak velká, že průkaz totožnosti je okopírován*

Na základě svého systému vnitřních zásad, jímž je povinná osoba vázána a který navazuje na hodnocení rizik ML/TF, musí pracovník povinné osoby průkaz totožnosti okopírovat.

Právním titulem pro zpracování osobních údajů je čl. 6 odst. 1 písm. e) GDPR. Toto zpracování osobních údajů je totiž v daném případě kvůli jeho rizikovosti nezbytné pro splnění úkolu prováděného ve veřejném zájmu, kterým je pověřen správce (tj. povinná osoba). Úkolem prováděným ve veřejném zájmu je plnění povinností uložených povinné osobě AML zákonem. V tomto případě jde o opatření identifikace klienta a možnost pořízení kopie průkazu totožnosti k naplnění účelu AML zákona, kterým je zabránění zneužívání finančního systému pro legalizaci výnosů z trestné činnosti a k financování terorismu a vytvoření podmínek pro odhalování takového jednání (srov. § 1 AML zákona). Úřad pro ochranu osobních údajů upozorňuje, že pro okopírování průkazu totožnosti se z hlediska GDPR také posuzuje vliv na ochranu osobních údajů (DPIA), který slouží k doložení souladu zpracování s GDPR.

V daném případě **k okopírování průkazu totožnosti není třeba souhlas jeho držitele**. Platí to ovšem pouze při kopírování průkazu pro účely AML zákona. Pokud by povinná osoba chtěla takto pořízenou kopii použít i pro jiné účely, musí mít jiný právní titul ke zpracování osobních údajů.

K okopírování průkazu totožnosti (včetně občanského průkazu a cestovního dokladu) **není třeba souhlas jeho držitele¹². Poskytnutím průkazu totožnosti k okopírování lze v případech, které se opírají o právní titul zpracování osobních údajů dle čl. 6 odst. 1 písm. e) GDPR, podmiňovat** (např. v obecných obchodních podmínkách povinné osoby¹³) **uskutečnění obchodu či uzavření obchodního vztahu s klientem.**

Některé povinné osoby možná napadne, že by bylo obezřetné po klientech souhlas přesto požadovat. Avšak to je nepřípustné, což potvrdil Úřad pro ochranu osobních údajů. Může-li

¹¹ Česká advokátní komora, je-li povinnou osobou advokát; Notářská komora České republiky, je-li povinnou osobou notář; Komora auditorů České republiky, je-li povinnou osobou auditor; Exekutorská komora České republiky, je-li povinnou osobou soudní exekutor; Komora daňových poradců České republiky, je-li povinnou osobou daňový poradce.

¹² Pořízení kopie průkazu totožnosti samozřejmě nesmí proběhnout bez vědomí jeho držitele.

¹³ Pokud je uvedené podmínění součástí smluvních podmínek, je vhodné předmětný text formulovat jako poučení s odkazem na relevantní ustanovení AML zákona.

povinná osoba využít právní titul podle čl. 6 odst. 1 písm. e) GDPR, tak nesmí zároveň žádat souhlas [tj. právní titul podle čl. 6 odst. 1 písm. a) GDPR].

Pravidla popsaná výše můžeme ilustrovat na jednoduchém **příkladu**:

Příklad:

Klient přijde na pobočku povinné osoby. Během interakce s ním zaměstnanec povinné osoby zjistí, že v souladu s AML zákonem musí provést identifikaci a kontrolu klienta a že danou situaci lze s přihlédnutím k typu klienta a poskytované službě podřadit pod vysoké ML/TF riziko a ustanovení vnitřních předpisů, podle nichž má pořídit kopii průkazu totožnosti, přičemž toto podřazení je schopen s ohledem na § 16 odst. 1 písm. f) AML zákona a čl. 5 odst. 2 GDPR prokázat. Tyto vnitřní předpisy musejí reflektovat jak hodnocení ML/TF rizik podle § 21a AML zákona, tak posouzení vlivu na ochranu osobních údajů podle čl. 35 GDPR¹⁴. Klienta proto mimo jiné ústně požádá o průkaz totožnosti s tím, že pro účely plnění povinností dle AML zákona si pořídí jeho kopii. Poté, co klient svůj průkaz totožnosti zaměstnanci poskytne, zaměstnanec jej okopíruje a klientovi vrátí. Taková situace bude zcela po právu. Pokud by klient průkaz totožnosti neposkytl, může zaměstnanec s odkazem na obchodní podmínky povinné osoby odmítnout uzavřít s ním obchodní vztah. Takový postup je v souladu s účelem AML zákona a je upraven v jeho § 15.

Rizikovitost případu z hlediska praní špinavých peněz a financování terorismu se odvíjí od hodnocení rizik povinné osoby, které jí ukládá AML zákon a mělo by odrážet národní hodnocení rizik. Metodický pokyn v této souvislosti stanovuje¹⁵, že kopírování průkazu totožnosti je vhodné v případech:

- **úschovy cenností a pronájmu bezpečnostní schránky nebo trezoru,**
- **kdy je doklad poškozený nebo vykazuje známky padělání/posměnění,**
- **zahraničních průkazů totožnosti.**

Dále se uplatní rizikově orientovaný přístup v návaznosti na hodnocení rizik ML/TF povinné osoby a její systém vnitřních zásad v případě pořízení kopie průkazu totožnosti při otvírání **běžného účtu**¹⁶.

Situace, kdy by mělo dojít k pořízení kopie průkazu totožnosti:

1. **Úschova cenností a pronájem bezpečnostní schránky nebo trezoru** je národním hodnocením rizik řazeno mezi vysoce rizikové z hlediska ML/TF. Povinná osoba poskytující tyto služby by měla při uzavírání smlouvy pořídit kopii průkazu totožnosti klienta.
2. **Případy, kdy je doklad poškozený nebo vykazuje známky padělání/posměnění.**
3. **Případy zahraničních průkazů totožnosti.** Praxe ukazuje na zvýšené riziko ML/TF u klientů prokazujících se zahraničním průkazem totožnosti. Riziko zesiluje absence

¹⁴ Jestliže například banky disponují robustním systémem pro ochranu bankovního tajemství z důvodu, že i bez kopie průkazu totožnosti zpracovávají značné množství osobních údajů klienta, lze očekávat, že i výsledek posouzení vlivu na ochranu osobních údajů v souvislosti s pořizováním kopie průkazu totožnosti v situacích vyjmenovaných na straně 8 a 9 tohoto metodického pokynu bude typicky takovému zpracování osobních údajů příznivě nakloněn.

¹⁵ Viz část druhá, bod 2.1.

¹⁶ HLAVINOVÁ, Markéta. *Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu: komentář*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2022. Beckovy komentáře, s. 79. ISBN 978-80-7400-860-3. Nezbytnost kopírování průkazů totožnosti v této souvislosti zmiňuje komentářová literatura.

možnosti ověřit identifikační údaje v národních registrech a provedení chybného výpisu údajů z průkazu totožnosti povinnou osobou.

Běžný účet, vedený v souladu s § 2662 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, se pojí s rizikem legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, přičemž každá **úvěrová instituce by měla mít v rámci vlastního hodnocení rizik stanovené, jak vysoké toto riziko ML/TF je a u jakých klientů toto riziko zesiluje. Odpovídající AML opatření, včetně možnosti pořizování kopie průkazu totožnosti v rámci provádění identifikace klienta, by měla být stanovena v navazujícím systému vnitřních zásad.** Riziko ML/TF spojené s bankovními účty je nezdědka spojeno s využíváním padělaných nebo pozměněných průkazů totožnosti, případně dokladů odcizených, které jsou využívány k otevírání běžných účtů, a dále k výběrům hotovosti z účtů prostřednictvím bankomatů osobou, která není držitelem předmětného průkazu totožnosti. Povinná osoba může při provádění zesílené identifikace a kontroly klienta nastavit opatření v souladu s § 9a odst. 3 písm. f) AML zákona, který zakotvuje provádění jiných opatření s ohledem na povahu povinné osoby, její činnost a vlastní hodnocení rizik, což je potřebné k účinnému řízení zjištěného rizika nad rámec opatření uplatňovaných při identifikaci a kontrole klienta.

Příklad:

Při otevírání běžného účtu klientovi (identifikovanému tváří v tvář) pořídil pracovník banky kopii průkazu totožnosti tohoto klienta. V souvislosti s otevřením účtu došlo rovněž k aktivování internetového bankovníctví a bankovního prostředku elektronické identifikace, jehož prostřednictvím byly tímto klientem otevřeny další účty v jiných bankách, poskytnuty další produkty, včetně načerpání spotřebitelského úvěru ve výši desítek tisíc korun. Po čase se na některých účtech začaly po jejich kreditování realizovat pravidelné výběry hotovosti či nákupy virtuálních měn. Ukázalo se, že příchozí platby pocházejí z podvodů spáchaných prostřednictvím phishingových útoků. V rámci následného šetření případu ze strany FAÚ a orgánů činných v trestním řízení bylo prostřednictvím pořízené kopie průkazu totožnosti a nahlédnutím do registru obyvatel zjištěno, že na průkazu vyobrazená osoba, tedy osoba, se kterou jednal pracovník banky při identifikaci, je rozdílná od osoby, na jejíž jméno byl průkaz totožnosti vydán. Jednalo se o případ zneužití identity. Oběť (osoba, jejíž identita byla zneužita) tak byla, s ohledem na dostatečné důkazy, uchráněna od trestního stíhání a povinnosti splácet pachatelem načerpané spotřebitelské úvěry. Zadržený pachatel se ke svému jednání doznal a uvedl, že je součástí organizované zločinecké skupiny, jež zdařilě průkazy totožnosti vyrábí na základě osobních údajů získaných od obětí pomocí předstírané petice.

Povinná osoba smí takto pořízenou kopii použít **jen pro účely AML zákona**. K použití pro jiné účely musí mít jiný právní titul ke zpracování osobních údajů. Povinná osoba musí být schopna prokázat, že kopie pořízené pro účely AML zákona jsou používány jen pro tyto účely.

Jestliže povinná osoba průkazy totožnosti kopíruje, pak **FAÚ doporučuje, aby je kopírovala barevně**. Barevné kopie jsou totiž věrnější a zpravidla čitelnější než ty černobílé. Kopie by měly být pořízeny takovým způsobem, aby příslušné údaje byly čitelné a aby kopie vyobrazení držitele v průkazu totožnosti dosahovala takové kvality, aby umožňovala ověření shody podoby. Takové kopie jsou účinnějším nástrojem nejen při šetření podezřelých obchodů, ale

obecně plní lépe svoji úlohu klíčového materiálu pro všechny relevantní státní orgány (zejména orgány činné v trestním řízení) v rámci AML/CFT systému.

Na tomto místě je vhodné zmínit, že pořízení kopie průkazu totožnosti může být vhodným opatřením zesílené identifikace a kontroly klienta podle § 9a odst. 3 písm. f) AML zákona, jak je uvedeno výše.

Má-li povinná osoba **při kopírování průkazu totožnosti či při pořizování výpisu z něho** (anebo kdykoli jindy) **pochybnosti o jeho pravosti**, musí **odmítnout uskutečnit daný obchod** nebo **odmítnout navázat daný obchodní vztah**, případně musí již existující **obchodní vztah ukončit** [srov. § 15 odst. 1 písm. c) AML zákona]. V návaznosti na to musí povinná osoba zhodnotit, zda nejsou naplněny podmínky pro **oznámení podezřelého obchodu FAÚ** [dle § 18 ve spojení s § 6 odst. 1 písm. i) AML zákona]. V případném oznámení podezřelého obchodu by měla uvést, že aplikovala § 15 AML zákona.

b) *Typová rizikovost případu je dostatečně nízká, takže průkaz totožnosti nemusí být okopírován*

Tato situace typicky nastává, jsou-li naplněny podmínky pro zjednodušenou identifikaci a kontrolu klienta podle § 13 AML zákona. Dále případy, kdy z hodnocení rizik ML/TF a navazujícího systému vnitřních zásad vyplývá, že v rámci identifikace klienta postačí provést výpis z předloženého průkazu totožnosti.

2.2. *Lze kopírovat občanské průkazy a cestovní doklady bez souhlasu?*

Mohlo by se zdát, že dva druhy průkazů totožnosti – konkrétně občanské průkazy a veškeré typy cestovních dokladů – není kvůli zákonnému omezení možné kopírovat jinak než se souhlasem jejich držitele. Zdálo by se, že to vyplývá z:

(1) § 39 písm. c) zákona o občanských průkazech,¹⁷ podle něhož je zakázáno pořizovat kopii občanského průkazu bez souhlasu držitele občanského průkazu, a

(2) § 2 odst. 3 zákona o cestovních dokladech,¹⁸ jenž obdobný zákaz stanoví ve vztahu k cestovním dokladům.

Taková námitka je však lichá, protože AML zákon je *lex specialis*, tedy zvláštním zákonem předvídaným zákonem o občanských průkazech a zákonem o cestovních dokladech.¹⁹ Jak bylo natíněno výše, pokud to plyne z hodnocení rizik povinné osoby, pak AML zákon povinnou osobu opravňuje ke kopírování průkazů totožnosti bez souhlasu jeho držitele. Mezi průkazy totožnosti nade vši pochybnost patří rovněž občanské průkazy a cestovní doklady. Není proto

¹⁷ Zákon č. 269/2021 Sb., o občanských průkazech (dále jen „zákon o občanských průkazech“).

¹⁸ Zákon č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (zákon o cestovních dokladech) (dále jen „zákon o cestovních dokladech“).

¹⁹ Samotný § 39 písm. c) zákona o občanských průkazech neodkazuje na zvláštní zákon, ale důvodová zpráva ano: „Zvláštní právní předpis stejné či vyšší právní síly může stanovit jinak, na základě čehož se některý ze zákazů předpokládaných § 39 navrhovaného zákona nemusí uplatnit. Jako příklad, kdy se uplatní zásada *lex specialis* derogat *legi generali*, neboli zvláštní pravidlo se aplikuje přednostně před pravidlem obecným, lze uvést zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů.“ Zákon o cestovních dokladech výslovně uvádí, že zákaz platí, „pokud zvláštní zákon nebo mezinárodní smlouva nestanoví jinak.“

podstatné, že AML zákon výslovně nehovoří o kopírování občanských průkazů a cestovních dokladů.

Dovodit oprávnění ke kopírování občanských průkazů a cestovních dokladů bez souhlasu jejich držitele lze ostatně z výkladového principu racionálního zákonodárce: Jestliže by nebylo toto oprávnění záměrem zákonodárce, proč by konstruoval příslušná ustanovení AML zákona tak, že lze na základě AML zákona kopírovat bez souhlasu veškeré průkazy totožnosti s výjimkou občanských průkazů a cestovních dokladů, když tyto veškeré ostatní průkazy totožnosti lze kopírovat bez souhlasu jejich držitele, aniž by existovalo výslovné zákonné oprávnění (na rozdíl od občanských průkazů a cestovních dokladů). Jinak řečeno, pokud by neměl zákonodárce na mysli také občanské průkazy a cestovní doklady, příslušná ustanovení AML zákona by byla zcela nadbytečná.

V souhrnu tudíž platí, že **povinná osoba může občanské průkazy a cestovní doklady pro účely AML zákona (a pouze pro tyto účely) kopírovat i bez souhlasu jejich držitele, pokud z jejího hodnocení rizik a posouzení vlivu na ochranu osobních údajů podle čl. 35 GDPR plyne, že v daném případě mají být průkazy totožnosti kopírovány.**

Výjimka z obecného režimu zákona o občanských průkazech a zákona o cestovních dokladech je odůvodněna smyslem a účelem AML zákona (srov. § 8 odst. 11 větu třetí AML zákona: „k naplnění účelu tohoto zákona“). Tím je zabránění zneužívání finančního systému k legalizaci výnosů z trestné činnosti a k financování terorismu a vytvoření podmínek pro odhalování takového jednání (§ 1 AML zákona). Klíčové zvláště je, aby v rámci AML/CFT procesů byly uchovávány stopy po přesunech majetku, včetně záznamů o tom, od koho a ke komu k přesunu došlo. Jak je již uvedeno výše, v praxi FAÚ se opakovaně ukazuje, že kopie průkazů totožnosti, včetně občanských průkazů a cestovních dokladů, jsou v tomto směru nezastupitelným nástrojem.

2.3. Které části průkazu totožnosti se kopírují?

Byť to zákon nestanoví výslovně, v souladu se zásadou minimalizace zásahu do soukromé sféry držitele průkazu totožnosti se **kopíruje jen ta část průkazu totožnosti, na které jsou uvedeny údaje požadované AML zákonem** (např. u cestovního pasu se kopíruje jen strana s identifikačními údaji, nikoli strany s vízy, a u občanského průkazu se kopírují obě strany).

Tato část s identifikačními údaji dané osoby se ovšem kopíruje celá (včetně údajů, které zákon výslovně nevyžaduje, či veškerých grafických prvků). Díky tomu lze řádně posoudit integritu daného dokladu, což představuje významný nástroj pro odhalování trestné činnosti a legalizace výnosů z ní a pro odhalování financování terorismu.

3. Vztah pořizování listinných kopií a skenování

Na tomto místě je vhodné uvést, že **v AML zákoně se kopírováním průkazů totožnosti rozumí nejen pořizování jejich kopií v listinné (fyzické) podobě, ale také jejich skenování**, tedy pořizování kopií v elektronické podobě. Lze to dovodit z účelu AML zákona uvedeného v předchozím odstavci: Pro odhalování trestné činnosti a legalizace výnosů z ní není podstatné, jaká je podoba kopie. Stejně je naopak její kvalita.

Proto se v tomto metodickém pokynu tam, kde se hovoří o kopírování průkazů totožnosti, má na mysli jak pořizování listinných kopií, tak i skenování. Tam, kde se hovoří o kopiích průkazů

totožnosti, se mají na mysli kopie listinné i elektronické. Veškerá pravidla, jež byla doposud ve vztahu ke kopírování uvedena (stejně jako ta, jež budou teprve uvedena níže), se vztahují jak na pořizování listinných kopií, tak na skenování.

Část třetí – Závěrečná ustanovení

Tento metodický pokyn nabývá účinnosti dnem 1. září 2023.

Ing. Bc. Jiří Hylmar
ředitel